

Voor dat laatste groeide ook besef bij de overheid. Zo schijnt het inzicht dat de kleine medische faculteit met haar onderzoek de algemene volksgezondheid diende, de overheid er in 1922 toe gebracht te hebben dat werk met bijna f 6.000.- te steunen (zie hoofdstuk IX). En toen later de regering het gewenst vond bij de universitaire opleiding van leraren naast wetenschappelijke scholing ook enige aandacht te schenken aan hun opleiding voor de onderwijspraktijk en daarom de mogelijkheid schiep docenten in de didactiek aan te stellen, kreeg de VU, die vijf van zulke praktijkdocenten benoemde, in 1939 hun salarissen vergoed. Gaandeweg kwam er zo druppelsgewijs wat meer financiële steun, maar incidenteel, zonder dat er principiële beslissingen werden genomen: Van de overheid kwam er geen uitspraak dat de VU récht op subsidie had en anderzijds wees de Vereniging die overheidssteun niet af.

Een staatscommissie van 1923 onder voorzitterschap van Colijn had geoordeeld dat de toestand van 's rijks kas financiële steun belette. Toch dwong de praktijk tot geven en nemen: Waarom kreeg de neutrale bijzondere handelshogeschool in Rotterdam wél financiële steun en de r.-k. in Tilburg niet? Nog vóór de oorlog viel hier een ook voor de VU belangrijke beslissing, toen de tweede kamer met 47 tegen 46 stemmen een amendement-Moller aanvaardde, waarbij in de ontwerp-begroting de regel *Subsidie aan de Nederlandsche handelshoogeschool f 47.500.-*

gewijzigd werd in

Subsidie aan handelshoogescholen f 47.501.-

Eén lettergreep en één gulden meer met één stem meerderheid verkregen!

Na Wereldoorlog II komen de grote subsidies

De oorlog blokkeerde deze ontwikkeling, maar al in de troonrede van 23 juli (!) 1946 sprak koningin Wilhelmina uit:

Voorstellen tot verbetering van de financiële verhouding ten aanzien van het Bijzonder Hooger Onderwijs zullen U op korten termijn bereiken.

Reeds drie dagen later werden directeuren der Vereniging mondeling namens de minister van onderwijs Gielen benaderd om hun standpunt inzake subsidiëring te mogen vernemen. Ook de r.-k. instellingen voor hoger

onderwijs in Tilburg en Nijmegen beraadden zich over deze kwestie.

In een gezamenlijke vergadering van directeuren, curatoren en de senatus contractus werd het standpunt der Vereniging bepaald. Subsidiëring werd principieel juist en in de lijn van de onderwijspacificatie geacht. De omvang van die subsidie moest althans voorlopig om praktische redenen beperkt blijven en werd in grote trekken omschreven. Om wezenlijk vrije universiteit te blijven mochten de voorwaarden waaronder subsidie verleend zou worden niet verder gaan dan een waarborg voor de overheid dat de verleende gelden overeenkomstig hun bestemming gebruikt zouden worden. Uitdrukkelijk werd een algemene controle op de financiën, goedkeuring van de begroting, overheidsbemoeiing met benoeming en ontslag en bepaling van de studierichtingen afgewezen. Geheel anders dan bij de heftige strijd in 1905¹ verliep in 1946 en 1947 de behandeling van het ontwerp tot wijziging van de hoger onderwijswet in pais en vree. De tweede kamer was van gevoelen dat het aanvaarden van het amendement-Moller in 1938 de wettelijke regeling van subsidiëring van het confessioneel hoger onderwijs inhield en principiële bezwaren daartegen werden nauwelijks gehoord. Toen op 17 februari 1948 tot stemming werd overgegaan haalde het ontwerp de eindstreep met vlag en wimpel: Tegenover 62 voorstemmers (de kamer telde toen nog 100 leden) waren maar acht tegenstemmers. De laatsten vormden de fracties van de C.P.N. en de S.G.P.; de eerste had in het debat haar bezwaren naar voren gebracht, de tweede had zich van deelneming aan het debat onthouden.

In de eerste kamer, waar vooral prof. R.H. Woltjer zich weerde, werd het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aanvaard en 3 juni verscheen de wet in het staatsblad.

Omvang der rijksbijdragen

Over de omvang der subsidies moeten we om verschillende redenen kort zijn. In de eerste plaats omdat die omvang van 1948 tot heden herhaaldelijk gewijzigd is. In de tweede plaats omdat de zaak erg ingewikkeld wordt

¹ C. de Ru, De strijd over het hoger onderwijs tijdens het ministerie Kuyper (1953).